

Härnösands kommun
centraldiariet@harnosand.se

Yttrande över översiktsplan för Härnösands kommun

Inledning

Härnösands kommun har i enlighet med 3 kap. 14 § plan- och bygglagen (PBL) översänt ett förslag till översiktsplan till Länsstyrelsen för granskning.

Länsstyrelsens granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § PBL. Yttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL i ett senare planeringsstadium.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av granskningsyttrandet framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Granskningsyttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits. Där Länsstyrelsen inte har godtagit planen i viss del, ska det anmärkas i översiktsplanen (3 kap. 20 § PBL).

I rollen att ta tillvara och samordna statens intressen har Länsstyrelsen inhämtat synpunkter på förslaget till översiktsplan från berörda myndigheter. Yttranden över planförslaget har inkommit från Försvarmakten, Post- och Telestyrelsen, Svenska Kraftnät, Sveriges geologiska institut, Sveriges geologiska undersökningar, Trafikverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Sametinget och Sjöfartsverket. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Samlad bedömning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram ett förslag till ny översiktsplan. Ambitionen som anges, att Härnösands kommun har som övergripande mål att vara en ledande miljökommun med ett aktivt omställningsarbete till en fossilfri ekonomi, uppskattas och ger en bra grund för arbetet med en mer hållbar samhällsplanering.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen samt mellankommunala frågor, i huvudsak tillgodoses på ett tillfredsställande sätt i planförslaget.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att utläsa att översiktsplanen medverkar till att MKN vatten följs.

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad.

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsens synpunkter gällande ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintressen

Kommunikationer (3 kap. 8 § MB)

Väg

Länsstyrelsen anser att kommunens förslag till skrivning angående riksintresse på väg är otydlig. Följande skrivning föreslås istället: ”*Trafikverket har tagit fram ett förslag på revidering av riksintresseanspråk för kommunikationer utifrån den översyn av kriterier som har gjorts. Förslaget innebär bl a att väg 90 och 331 fortsättningsvis inte kommer utgöra riksintressen. Förbifart E4 kommer inte att markeras på karta utan den ingår i riksintresset för befintlig E4.*”

Trafikverket har samma åsikt som i samrådsskedet, att vandringsleden i dagsläget inte kan gå över Höga kusten bron. Man bör därför inte heller redovisa på kartorna och i text att vandringsleden går över bron, utan att den slutar vid Mörtsal. Aanledningen till att det man inte ska gå över bron är att det ej finns trottoar utan endast en smal vägren. Det blir inte trafiksäkert för de oskyddade trafikanterna och är även olämpligt för motortrafiken.

Järnväg

Länsstyrelsen noterar att kommunens syn på riksintressekorridoren för ny järnväg inte är överensstämmande med statens intressen. Någon avsmalning går inte att göra innan linjestudien är genomförd. Däremot går det i vissa enskilda fall att göra en bedömning i vilken grad en exploatering inom korridoren påverkar riksintresset. Exempel på sådana gjorda bedömningar är för ett område i Antjärn och för ett företag vid Kretsloppsparken.

Totalförsvaret (3 kap. 9 § MB)

Länsstyrelsen noterar att Härnösands kommun till viss del omhändertagit de synpunkter angående riksintresse totalförsvaret som lämnades vid samrådet.

Länsstyrelsen vill fortsatt upplysa om att inom totalförsvarets påverkansområden riskerar ny bebyggelse att påtagligt skada riksintressena. Länsstyrelsen önskar förtydligande gällande vad bebyggelsen inom påverkansområdena innebär samt hur kommunen bedömer att riksintresset tillgodoses för de områdena.

Länsstyrelsen föreslår att benämningarna i kartan som visar totalförsvarets riksintressen ändras i enlighet med riksintressekatalogen. I kartan står det exempelvis influensområden istället för påverkansområden.

Kulturmiljövård (3 kap.8§ MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet kring kulturmiljövård har beaktats. Länsstyrelsen anser att det är viktigt och positivt att kommunen nu har för avsikt att förnya kulturmiljöinventeringarna, ta fram ett kulturmiljöprogram samt se över befintliga detaljplaner för att ge fullvärdigt skydd för kulturvärden. Utifrån detaljeringsgraden i befintligt förslag till översiktsplan, kan kommande detaljplanskeden behöva upprätta miljökonsekvensbeskrivning med avseende på riksintresse kulturmiljö.

Länsstyrelsen önskar att de tre kommundelarna som innehar ett riksintresseområde för kulturmiljövård, kan få en hänvisning till kapitlet för riksintressebeskrivningarna för detta platser. Kommande kulturmiljöprogram bör kunna ta tydligare ställning till hur man ämnar tillgodose dess värden.

På sida 91 under rubriken 'ta hänsyn till' är riksintressebeskrivningen av Vagnön felaktig och bör korrigeras till; *"Vagnön är av riksintresse för kulturmiljövård. Här finns kuströsemiljö med stråk av brons- och järnåldersrösen."* Befintlig skrivning är lämningar och rösemiljö. Det är rösemiljön som är själva lämningarna.

I kapitlet Riksintressen på sida 116 bör kommunen överväga att ta bort citationstecknet kring "påtaglig skada" så att det står enbart påtaglig skada. Skrivningen blir annars otydlig.

Naturvård (3 kap. 6 § MB)

Länsstyrelsens synpunkter i samrådet, kring riksintresse naturvård, har beaktats. Länsstyrelsen noterar vidare att de båda riksintressena för framtida E4 och framtida järnväg passerar över Gådeåns vattensystem som är ett utpekade område av riksintresse för naturvård. Vattensystemets värden får inte komma till skada och det är bra att Härnösands kommun lyfter att påverkan kommer att behöva beskrivas och bedömas i kommande planeringsskede.

Det finns formuleringar i befintlig skrivning rörande Natura 2000, riksintresse enligt 4 kap. 7 § MB som bör förtydligas:

På sidan 47 föreslår vi att kommunen ersätter befintlig text med; ”*Länsstyrelsen i Västernorrland är förvaltare för alla Natura 2000-områden i kommunen och ansvariga för bland annat bevarandeåtgärder inom respektive område. Viktiga aktörer är också Skogsstyrelsen, Härnösands kommun, markägare och jordbrukare.*”

Det bör även, i samband med att Natura 2000 beskrivs, nämnas att det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken om man vill bedriva verksamheter och vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. Man behöver alltså hänvisa både till kap 7 i miljöbalken (skydd av områden) och miljöbalkens kap 3-4 (riksintressen).

Miljökvalitetsnormer

MKN – Vatten (5 kap MB)

Länsstyrelsen bedömer att det fortsatt saknas avgörande underlag för att kunna bedöma MKN-vatten enligt 5 kapitlet MB.

Miljökvalitetsnormerna för vatten anger en lägsta nivå för den kvalitet olika vattenförekomster ska ha uppnått vid en viss tidpunkt. Svensk vattenförvaltning utgår ifrån EU:s ramdirektiv för vatten som har införlivats i svensk lagstiftning genom miljöbalken. Det är Vattenmyndigheterna som kartlägger vilken status som vattenförekomsterna har, beslutar om miljökvalitetsnormer, förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökvalitetsnormer ska följas och vem som är ansvarig för att olika åtgärder genomförs. Åtgärdena handlar bland annat om att kommunerna ska genomföra förvaltningsövergripande vattenplanering, utöka tillsynen av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och jordbruket och att översikts- och detaljplanering ska bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till att miljökvalitetsnormer kan följas.

Länsstyrelsen noterar att kommunen har ett pågående arbete med att ta fram ett VA program, som planeras vara klart innevarande år, där bland annat MKN för vattenförekomster ska vara en del. Länsstyrelsen anser att det är

viktigt och positivt att kommunen påbörjat detta arbete och framförde i samrådet vikten av att arbetet synkroniseras ihop med översiktsplanen.

Kommunen beskriver själva att fler av översiktsplanens utbyggnadsområden och utvecklingsområden för bostäder, näringsliv/turism eller verksamheter ligger nära sjöar, vattendrag eller kustvatten som omfattas av miljökvalitetsnormer. Störst risk för påverkan på MKN vatten, bedöms ligga i nybyggnad eller ombyggnad i strandnära lägen och de medföljande riskerna med övergödning, tillförsel av miljöfarliga ämnen samt hydromorfologiska förändringar i strandzonen.

I planförslaget finner Länsstyrelsen information om status och gällande normer för vattenförekomster i karta. Det framgår också av planförslaget under riktlinjer, att förändrad markanvändning ska bidra till att MKN enligt vattendirektivet, uppfylls samt att vid påtaglig utveckling och förtätning av bebyggelse, verksamheter eller areella näringar i närheten av vattenförekomster ska den ekologiska och kemiska statusen beaktas för att inte påverka dem negativt.

Planalternativet innehåller dock inga konkreta åtgärder som bidrar till förbättringar i så stor omfattning att miljökvalitetsnormerna bedöms kunna uppnås, men bedöms inte heller bidra till försämring. Kommunens avsikt är att beskrivning av tillståndet och påverkanskällor för kommunens kustvatten, sjöar och vattendrag samt lämpliga åtgärder för att nå miljökvalitetsnormerna kommer att ingå i den VA-plan som är under framtagande.

Då miljökvalitetsnormerna för ett antal vattenförekomster inte uppfylls i nuläget behöver arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten intensifieras. Avsaknaden av integrerad helhetssyn av vattenfrågan riskerar även att direkt påverka statusen i berörda vattenförekomster negativt.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang om hur yt- och grundvatten påverkas av olika ingrepp på miljön, detta bör finnas under varje del som har en påverkan på vatten. Här räknas även fysiska ingrepp in, ingrepp på hydromorfologin. Om det innebär fysisk påverkan, påverkan av miljögifter, påverkan på övergödning, etcetera, bör stå med i varje del.

Exempel på relevanta belastningar under rubrikerna avloppsledning och dagvatten kan vara att avloppsvatten även bidrar till spridning av mikroplaster och läkemedel samt att snömassor kan innehålla skadliga ämnen och ställningstaganden kring dessa belastningar.

Länsstyrelsen saknar fortfarande ett resonemang kring avrinningsområden i översiktsplanen. Att se vatten ur ett avrinningsperspektiv är viktigt, då ingrepp längre upp i ett avrinningsområde kan påverka områden längre ner. Dels i vattendrag och sjöar, dels mellan land och hav. Att utgå från ett avrinningsperspektiv ger goda förutsättningar till att MKN vatten kan följas.

Länsstyrelsen saknar även ett utvecklat resonemang kring LIS-områden och MKN för vatten.

Länsstyrelsen anser att MKN för vatten, även behöver utvecklas med hänvisning till Havs- och vattenmyndighetens (HaV) föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön, samt Åtgärdsprogram för havsmiljön. En beskrivning av status och relevanta belastningar bör tillföras planförslaget.

MKN – Luft (5 kap MB)

Länsstyrelsen anser att kommunen i större mån bör konkretisera vilka åtgärder som planeras för framtiden för att minimera en påverkan eller hur kommunen planerar för att ytterligare förbättra luftkvaliteten inom kommunen, snarare än att ha målet att bibehålla den nivå kommunen ligger på idag. Detta är relevant med tanke på den samverkan för luftövervakning i Väster-norrland, gällande för åren 2021 – 2024, som kommunen har varit delaktig i att ta fram tillsammans med länets övriga kommuner.

I planförslaget skriver kommunen att miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft aldrig har överskridits men ska värnas och utredas i kommande planering. Kommunen skriver också att miljö kvalitetsnormer är minimikrav som alltid ska uppfyllas.

Länsstyrelsen vill även uppmärksamma kommunen på att det aktuella luftkvalitetsdirektivet är just nu under revidering där WHO:s nya riktlinjer kommer att utgöra ett viktigt underlag och där de flesta av riktvärdena planeras att skärpas än mer. En ny luftkvalitetsförordning förväntas vara på plats i Sverige tidigast 2025.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Länsstyrelsen bedömer att den landsbygdsutveckling i strandnära läge som föreslås i översiktsplanen är bristfälligt redovisad och därför inte kan anses vara förenlig med 7 kap. 18§, första stycket miljöbalken.

Enligt kommunen ska det tematiska tillägget för landsbygdsutveckling i strandnära läge (2015) ersättas och endast fungera som ett underlag när ny översiktsplan antas. Det framgår också av planhandlingen att kommunen har för avsikt att göra en översyn av befintliga och nya LIS-områden under perioden till nästa översyn av översiktsplanen.

Länsstyrelsen anser att om det tidigare tematiska tillägget klassas som underlag i framtiden bör kommunen arbeta in det som står i underlaget i översiktsplanen på ett tydligare sätt. I planförslaget saknas en beskrivning av och motivering till de utpekade LIS-områdena. Kommunen behöver kunna visa

på att områdena är lämpliga och att syftet med den tillkommande bebyggelsen är sådan som kan stimulera landsbygdsutvecklingen på platsen i enlighet med lagstiftningen.

Länsstyrelsen anser att det för tydlighetens skull vore önskvärt att LIS-områdenas syfte (bostäder eller besöksnäring) anges i det specifika kartsnittet så att man inte behöver klicka i andra kartsnitt för att förstå vad LIS-området syftar till.

Länsstyrelsen tycker fortsatt att LIS-området som ligger inom kommunen Härnösands tätort vid Pålviken är tveksam och efterfrågar kommunens syn kring vad som anses vara landsbygd i översiktsplanen. Länsstyrelsen anser att kommunen bör vara restriktiva att föreslå LIS-områden längs länets kuster samt i eller i närheten av tätorter.

Bland LIS-områdena finns ett flertal föreslagna exploateringsområden som ligger inom områden med höga naturvärden. Det gäller tex naturvårdsobjekt med kända höga naturvärden som Barsviken, Sjösjön/Kyrksjön och Hägg-sjön samt Dalomsviken. Länsstyrelsen kan inte se att någon naturvärdesinventering har utförts före utpekandet och att det för många områden saknas underlag.

LIS-området vid Dalomsviken innebär en intressekonflikt mellan exploatering och marina naturvärden. Viken har ett högt naturvärde och stranden är i princip oexploaterad. I Översiktsplanen anges att bebyggelse ska koncentreras till redan befintlig bebyggelse. Länsstyrelsen anser inte att detta ställningstagande stämmer för LIS-objektet i Dalomsviken, vars stränder i princip varken har någon bebyggelse eller några bryggor.

Länsstyrelsen noterar att ett flertal LIS-områden ligger inom område där det finns utpekade risker kopplat till exempelvis ras- och skred eller klimatanpassning. Kommunen bör se över sina utpekanden i dessa LIS-områden.

Länsstyrelsen vill betona att flera LIS-områden är belägna inom jordbruksmark och att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och ingen annan alternativ lokalisering finns. Kommunen skulle med fördel redovisa denna konflikt och föra ett resonemang kring hur frågan om jordbruksmark ska hanteras i kommande plan-lov- och dispensärenden för de LIS-områden där detta kan bli aktuellt.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen har ingen synpunkt på mellankommunala frågor i förslag till översiktsplan i granskningskedet men upprepar upplysningarna från samrådet att frågan kring avrinningsområden, är en lämplig fråga för mellankommunal samverkan.

Hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Länsstyrelsen bedömer att det inte går att avgöra av planförslaget om bebyggelse och byggnadsverk kan bli olämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Klimatrelaterade risker

Ras och skred beskrivs nu i fler av Ortsbeskrivningarna. Det finns kartor som visar områden känsliga för ras, skred och erosion. Kommunen ger riktlinjen att vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomföras.

Länsstyrelsen anser dock att det fortfarande saknas kommunens syn på risken för den redan byggda miljön till följd av klimatrelaterade olyckor. Länsstyrelsen rekommenderar att översiktsplanen kompletteras med det.

De klimatrelaterade risker som berör markens hållfasthet är otydligt beskrivna under avsnittet Klimatanpassning. Informationen handlar om att risken för ras, skred och erosion ökar i ett förändrat klimat. Det blir otydligt hur kommunen hanterar denna typ av risk utifrån det längre tidsperspektivet samt vilka åtgärder man vill genomföra för att minska dessa risker.

Syftet med den nya paragrafen i PBL (3kap 5§) om att redovisa var områden finns med klimatrelaterade risker är att stärka kommunernas klimatanpassningsarbete genom att skapa en samlad bild av de klimatrelaterade riskerna i kommunen, skapa förståelse för sårbarheter och konsekvenser samt att skapa ett underlag för riskacceptans eller en plan för åtgärder.

Kommunen behöver identifiera miljöer som riskerar att drabbas av klimatrelaterade risker samt ta ställning till hur kommunen avser att hantera dessa risker. Detta bör göras tydligare i översiktsplanen var dessa områden som är olämpliga att bebygga finns, så att det blir tydligt att det finns klimatrelaterade risker på dessa platser. Om så är fallet bör de geografiska platserna redovisas. Det görs med fördel i en kommuntäckande karta. Där kan även områden som man valt att inte planera för fortsatt utveckling, men som har en befintlig bebyggelse redovisas, så att det är tydligt var kommunens risker finns.

En riktlinje är angiven under avsnittet ”Ras, skred och erosion”:

”att man vid utveckling i områden där det finns risk för ras, skred och erosion behöver framtagna utredningar och underlag särskilt beaktas och vid behov mer detaljerade geotekniska utredningar genomföras” Länsstyrelsen vill understryka det befintliga lagkravet att det i samband med detaljplanering alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion i enlighet med PBL.

I planhandlingen nämns att kommunen genomfört en kartläggning av konsekvenser av kraftiga skyfall, som sedan ska ligga till grund för en skyfallsplan. Denna kartering saknas i kartunderlagen i plankartan. Även om någon skyfallsplan inte är framtagen ännu, kan detta underlag ändå visa var riskområden för översvämning i lågpunkter kan finnas, något som kan vara viktig information för framtida planläggning, såsom planläggning av exempelvis mångfunktionella ytor. Detta underlag är även viktigt för att kunna följa de föreslagna riktlinjerna för att minska riskerna för översvämning i kommunen.

Miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen anser att kommunens syn på hur miljöfarliga verksamheter bör planeras, saknas i planförslaget samt att platserna bör visas i kartor. Det kan till exempel ske under avsnitten "Verksamheter och industri" för de olika kommundelarna i del 3, där man skulle kunna ta upp hur etablering eller utveckling av miljöfarlig verksamhet ska hanteras. Vid utpekande av lämpliga (eller olämpliga) områden bör även klimatförändringen och till den relaterade effekter som rasrisk, dagvattenbildning och -avrinning vid extremväder, översvämningar, markpåverkan med mera, ingå i bedömningen. Det kan vara särskild angelägen för kommundelen Högsjö.

I den övergripanden texten om miljöfarlig verksamhet, i översiktsplanens del 2, s. 74 anges att: "*Kemikalieverksamheterna omfattas av Sevesolagstiftningen som innehar en högre och lägre kravnivå.*" Länsstyrelsen anser att syftningen kan bli otydligt; "Kemikalieverksamhet" är ingen definierat begrepp. Närmast till hands skulle i så fall ligga miljöfarliga verksamheter som kräver tillstånd eller anmälan enligt 12 eller 13 kap. Miljöprövningsförordningen (2013:251, MPF).

Det finns i Härnösands kommun en miljöfarlig verksamhet som kan betecknas som "kemikalieverksamhet" enligt denna definition och den är inte klassat enligt Sevesolagen (SFS 1999:381). De miljöfarliga verksamheter som har klassats enligt Sevesolagen faller däremot under 20 kap. MPF (Hantering av bränslen) när det gäller verksamheten med den högre kravnivån och under 4 kap. MPF (Utvinning av material) när det gäller de två verksamheterna på den lägre kravnivån. Beskrivningen av dem som "kemikalieverksamhet" är något missvisande.

Länsstyrelsen ser positivt på att en handlingsplan för skyfall inom område miljö och risker tas fram (Handlingsplan, s.4). Länsstyrelsen utgår ifrån att rubrikens syftning till "skyfall" är en generalisering och att handlingsplanen i själva verket tar upp alla negativa vädereffekter av klimatförändringen. Miljöfarliga verksamheter kan påverkas mycket negativt inte bara av skyfall, utan även av längre torrperioder, värmeböljor, snöoväder och stark smälta mm. Den negativa påverkan kan till exempel ske genom ändringar på

dagvattensbildning som stör miljöfarliga verksamheter som reningsverk, avfallsanläggningar eller andra anläggningar med stora, hårdgjorda ytor som kan vara förorenade.

För verksamheter som omfattas av Sevesolagstiftningen ska kommunen där en verksamhet är lokaliserad, se till att allmänheten får tillgång till aktuell information om verksamheterna. I vilket/a forum allmänheten får tillgång till informationen samt hur lättillgänglig den är, har stor betydelse men har tidigare inte prioriterats av kommunerna trots gällande bestämmelser. Skyldigheter gällande information till allmänheten regleras i 14 § Sevesolagen (1999:381).

Förorenade områden

Länsstyrelsen anser att några synpunkter kvarstår från samrådet samt att det finns otydligheter i planhandlingarna;
Kommunen bör nämna att det kan förekomma fler förorenade sediment i anslutning till förorenade områden.

När Gustavsviks varv nämns på sida 106, bör det nämnas att utvecklingen även bör ta hänsyn till potentiella föroreningar samt att det kan förekomma fler förorenade sediment.

Enligt hållbarhetsbedömningen (MKB) ska kommunen åtgärda förorenade områden i riskklass 1 och 2 senast 2050 samt sanera förorenade sediment i Nattviken, men detta finns inte med i planförslaget. I samrådsversionen av handlingsplanen fanns muddring av Nattvikens farled med samt åtgärder av förorenade områden riskklass 1 och 2 senast 2050. Om handlingsplanen har reviderats kring detta bör samrådsredogörelsen notera det.

Kommunen behöver tydliggöra hanteringen av sina nedlagda deponier och då framförallt Myran som är riskklass 1 och ligger inom ett populärt friluftsområde på Härnön. Det framgår av planförslaget att Högslätten är ett prioriterat utvecklingsområde avseende fritid, idrott och motion. Eftersom motionslingorna sträcker sig ända bort till Myrans deponi kan det vara värt att nämnas att det är ett förorenat område, och inte bara Härnöns skjutfält och övningsområde.

Översiktsplanen tar inte ställning till pågående deponier och vilken syn kommunen har på dessa.

Buller

Länsstyrelsen ställer sig positiv till kommunens förslag gällande framtagande av en översiktlig bullerkartering för områden i nära anslutning till väg/järnväg och annan störande verksamhet.

Transportled för farligt gods och säkerhetsavstånd

I översiktsplanen beskrivs att i Härnösands kommun är E4, väg 90 och väg 331 primära transportvägar för farligt gods och att intill statligt vägnät ska Trafikverkets säkerhetsavstånd gälla och beaktas vid planering och exploatering för att minimera skador vid olycka.

Länsstyrelsen vill tydliggöra att vid detaljplanering eller bygglov inom 150 meter från en farligt gods transportled bör man göra riskanalyser, även om man klarar angivna skyddsavstånd kan det ändå krävas riskanalyser. Det gäller särskilt farliga verksamheter som kan utgöra en risk om det uppstår ett utsläpp eller händer en olycka som kan få påverkan på själva farligt godslederna. På alla Trafikverkets järnvägar ska farligt gods kunna transporteras.

För objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt 47 § väglagen en tillståndspliktig zon på minst tolv meter från en väg. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten. Länsstyrelsen beslutar om tillstånd inom tillståndspliktig zon från väg. För vissa vägar gäller en utökad tillståndsplikt på 25, 30 eller 40 meter. Länsstyrelsen anser att detta gärna kan kompletteras planförslaget.

Länsstyrelsen anser att följande riktlinje är felaktig: Under rubriken ”Transportinfrastruktur”, står att farligt gods i största möjligaste mån ska undvikas efter Stigsjövägen för att skydda dricksvattenförsörjningen vid olyckor. Länsstyrelsen anser att det säkraste sättet att transportera farligt gods är just på vägar där man vidtagit säkerhetshöjande åtgärder såsom man gjort på Stigsjövägen. Det blir olämpligt att rekommendera andra transportleder för farligt gods. Länsstyrelsen noterar dock att i granskningsförslaget har information lagts till om vägar som har inskränkningar för trafik med farligt gods med kopplingar till skyddet av kommunala vattentäkter.

Dricksvatten och avlopp

Länsstyrelsen har noterat att VA programmet förväntas vara klart innevarande år. Länsstyrelsen gav synpunkten i samrådet att översiktsplanen behöver bli synkroniserad med VA-programmet för att hantera perspektiven som rör vatten. Vatten och avlopp är en grundläggande planeringsförutsättning för att peka ut områden lämpliga att utveckla och bebygga.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen fortfarande saknar redovisning kring kommunens syn på hur det långsiktiga omhändertagandet av vatten och avlopp ska säkerställas och kan därmed inte bedöma förutsättningarna för att platserna blir en lämplig mark- och vattenanvändning.

I översiktsplanen framgår det att de naturliga förutsättningarna för kommunal vattenförsörjning i Härnösand är begränsade och därför gör det till en viktig fråga vid kommande utveckling. Kommunen lyfter också ett antal

strategiska åtgärder för att skydda och förbättra möjligheterna till dricksvatten i framtiden vilket länsstyrelsen bedömer är en förbättring sedan samrådet.

Länsstyrelsen anser att översiktsplanen behöver visa samtliga områden som är värdefulla för dricksvattenförsörjningen. Dessa bör redovisas i kartor och i planförslag. Både de vattenresurser som används i dag och de som kan komma att användas i framtiden bör redovisas. Det ska dock inte gå att utläsa vart råvattenintag, vattenverk eller andra skyddsvärda platser för vattenresurser är. Det bör framgå i vilka områden som har, eller kan få, problem med vattenförsörjningen, hur eventuell utveckling i dessa områden kan påverkas, och vilka åtgärder som planeras för att lösa problemen.

Länsstyrelsen anser att det bör framgå hur den regionala vattenförsörjningsplanen har beaktats i översiktsplanen. I den regionala vattenförsörjningsplanen påpekas att Härnösands kommun har dåliga förutsättningar för dricksvattentillgång. Detta föreslås i den regionala planen, som en mellankommunal fråga mellan Härnösands kommun och Timrå kommun att hantera, samt att skyddsvärda reservvattentäkter bör pekas ut som bör skyddas för exploatering och annan påverkan.

Länsstyrelsen anser att följande riktlinjer som anges för dricksvatten är felaktiga: ”Skoterleder bör inte placeras över vattenskyddsområden” samt ”Skogs- och jordbruk ska inom primär zon utföras med varsamhet om dricksvattenförsörjningen”. Varje vattenskyddsområde har specifika föreskrifter som är ett resultat av separata risk och sårbarhetsanalyser. Det blir missvisande att lyfta ut dessa som generella riktlinjer för alla.

Länsstyrelsen anser att kommunen i översiktsplanen bör beskriva hur de ska jobba med små avlopp; vilka behov finns, skriva inventeringar och riskbedömningar översiktligt samt vilken en målsättning man har. Länsstyrelsen anser att det finns behov av inventering och riskbedömningar i några särskilt utpekade områden.

Länsstyrelsen anser också att kommunen bör överväga att komplettera planförslaget med en riktlinje att tippning i havet av snömassor är olämpligt som hantering av potentiellt förorenat dagvatten.

Länsstyrelsens rådgivande synpunkter gällande övriga allmänna intressen

Avfallshantering

Länsstyrelsen vill framhålla betydelsen av att möjliggöra för samarbete med grannkommuner när det gäller frågor som avrinningsområden för vatten

samt avfallshantering. Länsstyrelsen anser att det i översiktsplanen med fördel kan finnas en länk till kommunens avfallsplan som underlag, alternativt en sammanfattning över dess betydelse ur ett planeringsperspektiv.

Fornlämningar

Länsstyrelsen anser att analysen över var koncentrationen av Härnösands kommuns fornlämningar är felaktig på sida 56 i planförslaget. Länsstyrelsen anser att kommunen förslagsvis bör beskriva att ”*inom kommunen finns fornlämningar i både kust och inland, som spänner över många tusen år. Från inlandsisens försvinnande fram till modern tid har människor avsatt spår i form av boplatzlämningar, gravar, fångstanläggningar m.m. Gravlar finns till största nära kusten medan boplatserna finns i hela kommunen, speciellt vid sjöar och vattendrag på lättdränerade marker. I skogsmiljöer finns spår efter utmarksbruk så som fåboddrift, kolning, tjärbränning, flottning och mycket mer. Vissa områden är mycket täta på fornlämningar och kräver större varsamhet. Som exempel är dalgången vid Ramsås tät på boplatzlämningar från sten- och bronsålder och samma gäller i Häggdånger. Gravfält från bronsålder finns med större täthet i Häggdånger och vid Vagnön som också är riksintresse för kulturmiljövården. Gravhögar från järnåldern finns ofta i grupp eller i gravfält. Större högggravfält finns i Tullportsparken vid E4 och i Vangsta på Härnön.*”

Kartor över fornlämningsbilderna hade varit värdefulla inför planering eftersom fornlämningar är skyddade av Kulturmiljölagen och får inte skadas eller påverkas negativt. Även för enskilda fastighetsägare är denna information bra att tillgängliggöra och finns i tillgängliga kartskikt.

Information som är bra att upplysa om, är att det runt varje fornlämning finns också ett fornlämningsområde som har samma skydd som fornlämningen och är till för att skydda fornlämningen och för att man ska kunna uppleva fornlämningen i sin rätta miljö. Fornlämningsområdenas storlek är mycket sällan fastställda utan bestäms av Länsstyrelsen.

Områdesskydd

På sida 45 i förslaget, står kort om biotopskyddsområden och de skogliga biotopskyddsområden som finns i kommunen. Kommunen har dock inte nämnt det generella biotopskyddet som är en viktig del av natur- och kulturlandskapet och påverkar kommande handläggning av detaljplaner och bygglov. Enligt 7 kap. 11 § miljöbalken, kan mindre områden som utgör livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda förklaras som biotopskyddsområde. Vissa biotoper är generellt skyddade medan andra skyddas genom särskilt beslut av Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen. De beslutade biotopskydden återfinns i tillgängliga kartskikt.

De generellt skyddade biotoperna är inte inventerade och utpekade geografiskt, så det finns inte något kartskikt över dem. Inför exploatering, detaljplanering etcetera, behöver man därför göra en inventering för att undersöka om det finns några generella biotopskyddsområden, eftersom de är skyddade.

De biotoper som är generellt skyddade finns listade i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt kap 7 miljöbalken och de är följande sju: alléer, källor med omgivande våtmark i jordbruksmark, odlingsrösen i jordbruksmark, pilevallar, småvatten och våtmarker i jordbruksmark, stenmurar i jordbruksmark och åkerholmar. Dessa biotoper har ett lagligt skydd eftersom de utgör viktiga livsmiljöer, tillflyktsorter och spridningskorridorer för växt- och djurarter, men har minskat starkt till följd av rationaliserad markanvändning

Formuleringen på s 46 om hur naturreservat kommer till stånd kan formuleras på ett tydligare sätt. Förslagsvis; *"Kommunen eller länsstyrelsen kan fatta beslut om att bilda naturreservat. Är marken privatägd ersätts markägaren efter ekonomiska förhandlingar."* Det bör också läggas till att formellt skyddad natur, utöver naturreservat och biotopskyddsområden, även omfattar naturvårdsavtal, dvs civilrättsliga avtal mellan staten och markägare.

Länsstyrelsen vill också passa på att upplysa om att delar av Mjällån är på väg att bli naturreservat och kommer att beslutas under 2022, vilket översiktsplanen bör upplysa om.

Formalia

I den sammanfattande redögrelsen skriver kommunen att myndigheternas synpunkter gällande totalförsvarets intressen, förorenade områden, energi, klimatanpassning kommer att beaktas i sin helhet. I granskningshandlingen har dock antingen; inga förändringar gjorts eller endast delvis beaktats. Detta medför en otydlighet i frågan om hur kommunen avser att beakta synpunkterna.

Knappen för att hitta den digitala kartan där alla relevanta planeringsunderlag finns samlat, har varit utformad grafiskt på ett sätt så att den varit svår att hitta på startsidan, i den digitala kartberättelsen. Detta har försvårat för att hitta relevanta kartskik.

Under rubriken "Utgångspunkter", sid 11, står att klimatanpassningsplanen är under framtagande, men den fastställdes 25 oktober 2021.

På s 42 och 47 i del 2 så hänvisas till handlingsplanen för grön infrastruktur på ett inte helt korrekt sätt. Ska citeras; *"Handlingsplan för grön infrastruktur i Västernorrland - kunskapsunderlag och åtgärder 2020"*,

<https://www.lansstyrelsen.se/vasternorrland/tjanster/sokresultat.html?query=Handlingsplan+f%C3%B6r+gr%C3%B6n+infrastruktur+i+V%C3%A4sternorrland%C2%A0+kunskapsunderlag+och+%C3%A5tg%C3%A4rder+2020>

I handläggningen av ärendet har länsråd Daniel Gustafsson varit beslutande och planhandläggare Karin Hermans varit föredragande

Daniel Gustafsson
Länsråd

Karin Hermans,
Planhandläggare
Telefon 0703-346268

Kopia till:

Försvarmakten
Post- och Telestyrelsen
Svenska Kraftnät
Sveriges geologiska institut
Sveriges geologiska undersökningar
Trafikverket
Havs- och vattenmyndigheten
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Sametinget
Sjöfartsverket
Medverkande handläggare på Länsstyrelsen